

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

וישב - חנוכה
גליון יב (קסא)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ת ו כ נ ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

- טו..... אין להתלוות עם בכרי כדרך
חינוק במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה (גליון) ... ד
ד בענין הנ"ל
ה ב' האופנים בנס של השמן
ו מס"נ דאור כשדים - ועקידה
ז בחירה מצד עצם, ובחירה מצד טו"ד

נ ג ל ה

- טז..... הדלקת נרות חנוכה בשמן גזולה
ח אופן תקנת חכמים
ח המוציא כשכת בשכחת חפץ
י לבישת אבנט בעת התפילה

ש י ח ו ת

- י מדוע לא שאלו מאליעזר שיחכה עד אחר שבעה (גליון)
יב..... שאלה בשיחת י"ט כסלו
יב..... משיחת נשיא בזמן הגלות - "עבודתן מחנכתן"
יב..... התחלת נשיאות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע
יג..... הנהגת אדמו"ר הצ"צ בחיי אדמו"ר האמצעי
יד..... מספר הפרקים בש"ס (גליון)

ש ו נ ו ת

- יד..... הוספות למ"מ תו"א פ' וישב

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. ראיתי בקובצים האחרונים שמפלפלים הרבה בהליקוט לפ' תולדות, שבו מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שאמרו חז"ל שתינוק במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה ואח"כ משכחין אותו, שגם לאחרי שמשכחין אותו נשארת רושם ממה שלמד כל התורה כולה, והוא שיש לו משיכה לתורה.

והקשה אחד שלכאורה ה"ז סותר לענין הבחירה. כי מכיון שהקב"ה נותן באדם טבע לימשך לתורה א"כ שוב אין לו בחירה חפשית. וכל אחד מתרץ באופן אחר, עד שנכנסו לענינים הדקים בתורת החסידות, כענין בחירה חפשית אמיתית שמצד עצם הנשמה וכו' וכו'.

לפענ"ד באנו כזה להרגיל בכמה וכמה שיחות "אז מען שפאלט א האר ונכנסים לדקות דדקות און מען פארגעסט וועגן וואס עס רעדט זיך!" כמדומני, באם היו המפלפלים שיחיו מביטים לרגע קטן כמראה (שפיגל) וואלטן זיי זיך פארשפארט הפלפול אם יש להם בחירה חפשית או שלמרות שלמדו כל התורה כולה במעי אמן ויש בהם טבע המשיכה לתורה מכל מקום יתכן שיבחרו לבטל רגע מתלמוד תורה...

משל למה הדבר דומה: יבא אחד ויאמר, שמאחר שהקב"ה נתן יצר טוב בהאדם, שיש לו טבע להימשך אחרי ענינים טובים, הרי נשלל מהאדם ענין הבחירה! ומוכן הגיחוך שבקושיא זו, שהרי כשם שניתן להאדם טבע המשיכה לענינים טובים שהוא היצר טוב שבו, כמו כן ניתן להאדם גם יצר הרע שיש לו משיכה לענינים רעים, ולהאדם בחירה חפשית כאיזה מהם לבחור.

וכמו כן, בנוסף על עצם היצר טוב ויצר הרע, מוסיף הקב"ה תוקף לטבעיות ומשיכות אלו, אבל כשם שמחזק היצר טוב עי"ז שמלמדין אותו כל התורה כולה במעי אמו, הרי יש דברים שבהם מתחזק היצר הרע, וכמו יצר הרע אקדימי! טענתי'.

הארכתי בדברים הכי פשוטים ומובנים לכל, אבל אין ברירה מאחר שמטפסים ועולים השמימה ושוכחים על המציאות המרה השוכנת בקרבנו...

א' מאנ"ש
- ברוקלין נ.י. -

ב. בהמשך למה שכתתי בגליון הקודם ס"ו במ"ש בלקו"ש תולדות ש.ז. ס"ב "אז דער לערנען כל התורה כולה במעי אמו איז... אז ער זאל זיך דערנאך "ציען" צו תורה", שהכוונה בזה היא לכאור' לא רק שיהי' יותר בנקל קיום התומ"צ, אלא שיהי' לו רצון וחשק לקיים תומ"צ (ואין זה סותר לענין הבחירה כי זהו טבע שמוטבע בו, וטבע אינו סותר ענין הבחירה כמבואר בלקו"ת אמור לח, ב. ובכ"מ).

לאח"ז מצאתי כע"ז באוה"ת שה"ש (ח"א) ס"ע עב ואילך (ועד"ז בסה"מ תרכ"ו ע' רמט) וז"ל: בזה יובן משארז"ל התינוק כשהוא קטן במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה, ואח"כ כשבא לאויר העולם בא מלאך וסטרן ומשכח אותו... ולכאורה צ"ל מפני מה צריך ללמדו בתחלה ולשכחו אח"כ לא ילמדו אותו ולא ישכחו... לכן זהו"ע שמלמדין אותו כל התורה ועי"ז אח"כ כשיוצא לאויר העולם רוצה ג"כ בלימוד התורה כו'. עכ"ל.

א.ש.ב.ר.
- ברוקלין נ.י. -

ג. בלקו"ש חט"ו שיחה (ה) לפ' חיי שרה (שק"מ כסלו) מביא ב' הדעות (התירוצים) (1) אם הי' נס תנוכה נס שבכמות (שנתוסף בכל יום בכד, או שמצאו את הנרות מלאים שמן) (2) שהי' זה נס באיכות השמן (או שחילקו השמן לשמיניות, ובכל יום בער כמות של שמינית במשך כל היום; או שהוריקו את כל הפך ביום הראשון אלא שנחמטע וכלה חלק של שמינית בלבד) - כל יום ויום משמונת ימי החנוכה.

וממשיך שם בס"ג להקשות: "אין יעדן פון די צוויי אופנים הנ"ל איז דא א ניט גלאטקייט: לויטן אופן אז עס איז נתוסף געווארן בכמות השמן, איז ידוע די שאלה: ווי האט מען געקענט אנצינדן נרות מקדש מיט שמן של נס! עס שטייט דאך "שמן זית גוי' להעלות נר תמיד?" [און מ'מוז פארענטפערן, אז מיט "שמן זית" ווערט ניט געמיינט שמן וואס איז (אויסגעקוועטשט) פון א זית, נאר אזא וואס האט אלע תכונות פון "שמן זית" (אורו צלול וכו')].

אויך לויטן אופן אז ס'איז צוגעקומען אין איכות השמן אז יעדע נאכט כו', איז ניט גלאטיק. וכו'."

ובהערה 22: "נוסף לזה שלדיעה זו קשה עוד יותר, לכאור' קושיא הנ"ל - דמכיון שנשתנה איכות השמן, הרי גם התכונות של שמן זית ליכא".

ויש להבין הכוונה בהערה זו. דהרי מה דיש לפסול שמן שאין לו תכונות הזית, ה"ז רק כשנגרע; כשהתכונה הנוספת היא חסרון, אך באם המתוסף בתכונות השמן הוא תכונה נעלית. מה רע בכך.

אה"נ, ע"פ מה דמכריחים לדעה הראשונה ש'מ'מוז פארענטפערן, אז מיט "שמן זית" וכו' אזא וואס האט אלע תכונות פון שמן זית" (ראה בשיחה, מצוטט לעיל) - ע"פ הנחה זו, כשהכוונה בקרא הוא דצ"ל תכונות שמן זית, א"כ ודאי י"ל שמה דבעינן תכונות שמן זית, הוא גזירת הכתוב, ואפי' אם התכונה המשוגה היא במעלת השמן - אעפ"כ יש לפסול, שהרי זהו צווי קרא שיהי' בתכונות שמן זית.

אך, - וכך אנו לומדים ע"פ דעה הב' - אם אין אנו מוציאים קרא ממשמעותו הפשוטה, אלא שכוונת הפסוק הוא דצריכים שמן מזית, (ולא מדבר אחר) - א"כ אז אין אנו צריכים כלל לקבל את ההכרח שמוכרח ע"פ הדעה השני', ואין כל רמז בפסוק (ע"פ דרך פירוש קרא באופן זה - הפשוט) דבענין תכונות של שמן זית. שהרי כל פ"י זה, שתכונות הזית וכו', הוא פ"י דוחק וחדש, וכלשון השיחה "און מ'מוז פארענטפערן". ודו"ק.

ואדרבה, באמת יש אפ"י מקום לדון, דבאם אפ"י מצינו שמן (מ)זית כזה שיש בו חסרונות, ומשתנה בתכונותיו מתכונות השמן זית הרגל - לגריעותא, אף בזה (אילו יצויר) יש מקום לדון. ואין לשלול כ"כ הסכרא לומר שהשמן יהי' כשר, (ע"פ דעה הב', שהרי (ע"פ דעה זו) הפ"י בפסוק בפשטות הוא, שצ"ל מזית ולא שיהי' לו תכונות!)

- כ"ש כאן כאשר אנו מדברים במעלת השמן, א"כ ודאי שאין לכאור' כל סברא להקשות על דעה זו, השני', בכך שנשתנה תכונת השמן. וכנ"ל.

(בהערה 22 הנ"ל מציין להערה 38. אבל שם מסביר אין ששינוי התכונה הוא לא היפך הטבע של הזית וכו' ועיי"ש, אך אם לא כן נשאר קשה).

ועפ"ז מהו הלשון (בהערה 22) "לדיעה זו קשה עוד יותר" (!) כו'. וצ"ע בעיקר הקושיא אין שייכת.

א' התמימים
- תות"ל 885 -

ד. בלקו"ש פ' וירא ש.ז. מבאר שע"י נסיון העקידה הוברר הדבר למפרע שגם שאר הנסיונות היו באופן דמס"נ מוחלטית ולא מצד טעם שכלי - לפרסם אלקות - וז"ל בהערה 47 "...אלא, שע"י נסיון העקידה נתברר למפרע שגם המס"נ דאור כשדים היא מס"נ אמיתית".

ועפ"ז אפשר לבאר מה שנקט בד"ה וידעת, מאסקווע רנ"ז משל על ענין הנסיונות מאע"ה בכבשן האש (אור כשדים) ובד"ה למען דעת תשי"ג מביא משל מהנסיון דעקידה דוקא, ולמה השינוי?

ידוע מש"כ בדא"ח שיש שני אופנים בניסים, נס המלוּבש בטבע, ונס שלמע' מטבע ע"ד החילוק בין הנס דחנוכה והנס דפורים, חנוכה - למע' מטבע, פורים - מלוּבש בטבע, ושרש החילוק הוא שנס שלמע' מטבע שרשו מאור הסוכ"ע, ונס המלוּבש בטבע שרשו מאור הממכ"ע, ויש אופן ג' בנס והוא שאפ"י אין בעל הנס מכיר בניסו ושרש נס זה הוא מעצמות ומהות. (ועי' בשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א יום שמח"ת תשמ"ג).

ולכן מבואר כוידעת רנ"ז ובהמכתב שנדפס באגרות

קדש מכ"ק אדמו"ר נ"ע, שע"י הנסיון דאור כשדים התבטא אין שטבע עצמו היא למע' מטבע ע"י זה שהשליך אברהם בתוך כבשן האש ואעפ"כ לא שלט האש עליו ונשאר עומד במקומו חי וקים. וחינו. שזה הי' נס שלמע' מגדרי הטבע עד כדי כך שהנס שידר מערכות הטבע, והיינו שטבע הוא סתירה להלמע' מטבע, ולכן יש קס"ד "בעולם" שהנסיון דאור כשדים הוא מצד טעם שכלי, מצד הלמע' מטבע ששורד טבע ואי"ז מס"נ אמיתית כיון שטבע עצמה אינו מסכים להנס.

משא"כ ע"י הנסיון דעקידה נתגלה הנס שאפ"י אין בעל הנס מכיר בניסו - עצמות ומהות. ואדרבה דוקא עי"ז שאין נראה שום נס בגלוי דוקא עי"ז מתבטא מס"נ האמיתית, וכידוע בענין מס"נ דוקא ברגלים יותר מהראש, והיינו שטבע עצמו הסכים להנסיון, ועי"ז הוברר הדבר למפרע שגם הנס דאור כשדים הי' מצד אלקות ורק שיש נפק"מ באופן ההתגלות, שהנסיון דאור כשדים הי' ע"י שידוד הטבע והנסיון דעקידה הי' ע"י טבע גופא.

ועפ"ז מובן למה כוידעת רנ"ז מביא הנסיון דאור כשדים דוקא, דשם מבאר רק השני אופנים הראשונים באופן של ניסים והיינו טעם שכלי - גילויים, ולכן מביא הנסיון דאור כשדים, ובד"ה למען דעת שם מבאר אופן היחוד דהוי' ואלקים מצד עצמות ומהות ולכן מביא הנסיון דעקידה דוקא, ועי' בקובץ מגדל אור ח"ה ע' קמד פלפול וביאור שי"ל בד"א אודות החילוק שבכידעת, רנ"ז מדבר מצד גילויים ובד"ה למען דעת מדבר אודות עצמות ומהות, ז.א. שאיך אנו רואים שגם הלמע' מטבע הוא אלקות ממש, הנה התאמתות ענין זה הוא דוקא ע"י הנס שאין בעל הנס מכיר בניסו, וכמבואר בדא"ח "שדוקא ע"י היש הגשמי יש ראי' והכרח (עי' בד"ה להבין ענין ר"ה תשט"ז) על יש האמיתי - עצמות ומהות, ועי' בלקו"ש ח"ו שמות (ב) הערה 76 שגילויים הם כעין סתירה לעצמות - גילויים דערלאנגען ניט בהם".

* * *

בלקו"ש ח"ט נצבים (ג) מבאר הלשון שהובא בפרש"י דכריס ל, יט, "חלק היפה... ברור לך" אין "גורל הטוב... קח לך", שיש שני אופנים (בחירה א) שורש ענין הבחירה שישראל ועצמות חד הוא (ב) גילוי הבחירה בשכל האדם. ומבאר שפ"י בחירה עפ"י ענין הא' הוא, שהתקשרות ישראל להקב"ה הוא בלי שום הכרח (וטעם ומעלה) אלא מצד עצם הנשמה. וזהו הלשון בפרש"י "גורל... קח לך... שגורל ענינו למע' משכל והיינו מצד עצם הנפש ולכן אומר הלשון "קח" שפנמיות כוונת הבחירה באופן שכואר עפ"י טו"ד היא גם מצד עצם הנפש - גורל, ולכן אומר "קח" ולא "ברור" שאינו שייך שיברור אלא הוא והדבר חד הוא ורק צריך ליקח הענין. עיי"ש בארוכה.

ולהעיר מלקו"ש פ' וירא ש.ז. הערה 45 וז"ל: "וי"ל שזהו

הטעם של הר"ן שפ"י י"קח נא" שהוא רק לשון בקשה ולא ל' ציווי (כנ"ל ס"ב) - כי זה מורה עוד יותר על ענין המס"נ כלי חשבון, גם לא החשבון של קיום ציווי הול"י.

ועפ"ז יש להוסיף למשי"כ בהערה הנ"ל בנוגע להנסיון דאור כשדים והנסיון דעקידה, שדוקא ע"י הנסיון דעקידה שהי' מצד עצם הנשמה כחי' גורל נתאמת ג"כ הנסיון דאור כשדים אע"פ שהי' לכאור' מצד טו"ד, וכנ"ל מלקו"ש נצבים שפנמיות כוונת הבחירה עפ"י טו"ד מתבטא ע"י עצם הנפש בחירה אמיתית למע' מטו"ד.

חיים יעקב דלפין
ישיבת אור אלחנן חב"ד
- ל.א. קאליפורניא -

נ ג ל ה

ה. בקונטרס ענינה של תורת החסידות בהערה 121 מכיא שיטת הר"ן (והריטב"א) בדין ד' אמות קונות לו, שהקנו את הדי"א עצמם, ומבאר דמה שהקנו הדי"א עצמם ולא רק החפץ בדי"א כשיטת הרמב"ן, הוא מצד שיהי' מילחא כטעמא, ולכן הקנו את הדי"א שעל ידם יקנה את החפץ.

לפי"ז יש לפרש דברי רבא בגיטין נה ע"כ. בנוגע להדין גנה והקדיש ואחר כך טבח ומכר משלם תשלומי כופל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה (דכי טבח ומכר הקדש הואי ואין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה נוהגין בהקדש, רש"י) ומפרש בגמ' דבאמת לא קני הגניבה ביאוש הבעלים לבד (בלא שינוי רשות אחר היאוש) וכאן אוקמי' רבנן ברשותי' (דגנב) כי היכי דליחייב עלה, ומסיים בגמ' וז"ל: אמר רבא הא וודאי קא מיבעיא לי כי אוקמוה רבנן ברשותי' משעת גניבה או משעת הקדישה למאי נפקה מינה לגיזותי' וולדותי' מאי הדר אמר רבא מסתברא משעת הקדישה שלא יהא חוטא נשכר. עכ"ל.

ולפי הערה הנ"ל יומתק יותר שאלות רבא דקשיא לי' אם משעת גניבה קני דמאז הואי תקנת חכמים בטעם שמשעת גניבה והלאה הרי הוא שלו או אפשר דנוקא משעת הקדישה שאז נוגע התקנה (וכשיטת הרמב"ן הנ"ל) ות"י שיש עוד סברה שדווקא יהי' משעת הקדישה.

יוסף לרמן

ו. בהמשך לגליון ח (קנז) באם מתירים למי ששכח עליו כיסו לרוץ לביתו משום דבאמצע הדרך יש מקום שא"א להוליך פ"פ מד"א, עדיף לרוץ עד ביתו, מלרוץ ואח"כ להוליך פ"פ מד"א, דבסעיף יג דסי' רס"ו מתיר לרוץ עד פתח ביתו באם יש לסטים בדרך דמתירא להוליך פ"פ מד"א, ואין הפירוש דמורא הלסטים

הוא עד פתח ביתו ממש, ובשלטי הגבורים תחלת פ' מי שהחשיך (בדפוס צילום ווילנא דף ס"ו ע"א אות ג') אומר דה"ה באם יש באמצע הדרך נחל דמשו"ז א"א להוליך פ"פ מד"א מותר לרוץ עד ביתו עם היות שמהנחל עד ביתו אפשר להוליך בפ"פ מד"א.

ובסעיף ט"ו אוסר רבינו להביא לביתו באם יעשה הנחה בין התחלת הריצה ובין ההכנסה לביתו, הרי שכשמתירים לו לרוץ הוא דוקא באם ירוץ עד ביתו, אבל לא שיעשה הנחה ואח"כ יוליך פ"פ מד"א לאחר חשכה הרי אסור להביאו לביתו ע"י עשיית הנחה בין ריצתו ובין הכנסתו לביתו ורק האפשריות להביאו לביתו הוא ע"י ריצתו עד פתח ביתו ולזרקו כלאחר יד לביתו.

וא"כ מדוע בסעיף י"ז עדיף להוליך פ"פ מד"א מלרוץ, הרי אם הוא באמצע הליכתו לאחר שחשכה אין לעשות הנחה בין ריצתו ובין הכנסתו לביתו וצריך לרוץ עד ביתו באם רוצה להביאו לביתו.

ועל כרחין מיירי בשכבר עמד לפוש, והוא עדיין עומד ע"כ עדיף פ"פ מד"א מלרוץ. ובפרט באם לא עמד לפוש מזמן יציאתו מרה"י, הרי אסור להניחו ברה"ר, ובסעיף ט"ז, ובאופן הג' דסעיף י"ז, לא הי' גם שכחת חפץ, רק עקירה מבעו"י. ושכחת הצנעה, ובהנחתו ברה"ר יעשה חצי מלאכה בשבת דהתחלתה היתה מבעו"י ובידלעת חפץ.

ובאם הפירוש בסעיף י"ז שרשאי לרוץ כמו שנתבאר היינו שרשאי לרוץ הרי על כרחין זהו ברה"ר שלנו, ולא האריך לבאר הדין ברה"ר גמורה משום דאין נ"מ בזה"ז. וע"י שכתב רבינו בקו"א סק"ד.

ומה שכתב בסעיף ט"ז הלשון ואפילו בכרמלית הוא, או לאמר שהדין הוא כן גם בכרמלית ולא דוקא ברה"ר שלנו (ונפרש שמה שכתוב בסי' רנ"ב ס"כ דמצוה למשמש בגדיו סמוך לחשכה אפילו למנהגינו שאין לנו רה"ר, הוא משום דלגבי מצות משמוש בגדיו חוששים להסוכרים שיש לנו רה"ר ולכך הוי פושע ביצא סמוך לחשכה ברה"ר שלנו אבל בכרמלית לא הוי פושע, קמ"ל רבינו דגם בכרמלית הוי פושע), או דבא לגלות דלא תימא דהוי פושע משום לא יצא אדם לרה"ר סמוך לחשכה וחפץ בידו דסעיף י"ז דסי' רנ"ב דזהו ברה"ר גמורה ולא ברה"ר שלנו כבסעיף י"ח דסי' רנ"ב ועל כרחין רה"ר דסעיף ט"ז הוי רה"ר גמורה, ע"כ כתב או אפילו לכרמלית לגלות דרה"ר הכוונה רה"ר שלנו, והוי פושע משום סי' רנ"ב ס"כ.

ומה דבסעיף ט"ו כותב רבינו אפילו ברה"ר והכוונה לרה"ר גמורה, הרי שם קאי על רה"ר דסעיף י"ג דלא התירו לרוץ לאחר שחשכה בכיסו, והתירו בחבילה, דפירש כבר בסעיף י"ג שזהו רה"ר גמורה, ואין צריך לפרש עוד פעם בסט"ו, ובפרט שכותב הלשון "אפילו ברה"ר" הרי אין צריך תו לפרש דמיירי ברה"ר גמורה.

בכל דבריו, גם כשטר מתנה שהראה להם וגם בדבר הנפלאות שסיפר... וכיון שרק בסיבת הנסים החליטו על השידוך מבלי לשאול הסכמתה של רבקה, ואמרו הנה רבקה וגו' קח ולך - הרי מוכרחים היו עכשיו לומר ש'נקרא לנערה ונשאלה את פי'.

הרי מובן, שכוונת הפסוק כ'ונשאלה את פי', הי' על עצם השידוך, כי רצו לבטל לגמרי את השידוכים.

[וז'ה שמי' שאלו, מכואר בהערה 20 כי, כשראו שבתואל רצה לעכב ומת, וחששו שאולי זוהי סיבת מיתתו]. ע"כ.

ואולי י"ל, דהקושיא בהתוועדות הנ"ל הכוונה הוא, דבאמת רצו לבטל את השידוכין, אבל אעפ"כ, חששו שאולי הטעם שבתואל מת הי' משום שרצה לעכב את השידוכים, (הערה 20), ולכן עדיין שאלו את רבקה, א"כ מכיון שסו"ס שואלים את רבקה, היו צריכים לפחות לבקש שענין דז' ימי אבלות רוצים לקיים, וע"ז בא תירוץ כ"ק אדמו"ר שליט"א הנ"ל, ולכן מובן מדוע רק שאלו את רבקה אם היא רוצה ללכת עם אליעזר, ובכלל לא הזכירו ענין דז' ימי אבלות, דאולי מה שסיפר להם אליעזר, הוא אמת.

וגם שאלתי: דביאור הנאמר בהתוועדות, לכאורה אין מתאים עם מש"כ להערה 17: "דז'ה שאמר אליעזר "ואבא היום - היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ, אין שום שראי' על דבר חדש זה (ליקח את רבקה מיד), כי בפשוטו י"ל שהוא בכדי להקדים התחלת ההכנות דיב"ח - ובמילא הקדמת לקיחת רבקה ככל האפשר.

מהערה הנ"ל, מובן שלא האמינו לו לענין ש"ה' הצליח דרכי", וגם אפי' אם אמת הדברים, אין ראי' על דבר חדש זה, ליקח את רבקה מיד, א"כ איך מתאים עם מה שנתבאר בהתוועדות, דע"י שאמר "וה' הצליח דרכי", הבינו שכוונתו הי' לעזוב ולחזור לאברהם ויצחק תומ"י?

וי"ל, דאין זה קושיא, דהכיאר בהערה, הוא דכשאליעזר אמר ואבא היום, הם חשבו, שכוונתו עי"ז הי' לומר להקדים התחלת ההכנות דיב"ח - ובמילא הקדמת לקיחת רבקה ככל האפשר ולענין זה לא התנגדו, אבל לאחר שבקשו מאליעזר ש"תשב הנערה אחנו ימים או עשור, אחר תלך, ואליעזר ענה להם "אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי וגו'", אז הבינו שכוונתו כלומר "ואבא היום" הוא לא כמו שמבואר בהערה 17, שרק הקדמת התחלת ההכנות דיב"ח, יתחיל מעתה, אלא הלקיחה גופא, יהי' עתה ולכן אמירה זו של אליעזר הטיל ספק בגוף השטר ובכל הניסים שסיפר להם אבל י"ל, דע"ד שבהערה 20 ביאר דאע"פ שרצו לבטל את השידוך, מ"מ שאלו את רבקה, כי חששו שאולי משום שבתואל רצה לעכב ולכן מת, י"ל, שמשום חשש זה, חששו שמזה גופא שבתואל מת, אולי הנסים שאליעזר סיפר להם שקרה אצלו, הם אמת (אבל לא וודאות), א"כ אם לא יסכימו לשלחה עתה, אולי סופס יהי' כמו

וגם פשוט שלא הי' רבינו כותב בסעיף י"ז וסעיף י"ח דין דרה"ר גמורה ולהשמיט רה"ר שלנו, ובפרט דדינו של הרמ"א והמג"א הוא ברה"ר שלנו, לא הי' רבינו משמיט זה.

הרב שלום מאראזאו
- ברוקלין נ.י. -

ז. בספר יגדיל תורה תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א (ירושלים) נדפס שמה מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לגארטעל וזלה"ק: "...ובמ"ש אודות חגורת אבנט (גארטעל) בשעת התפילה - הנה אף שאנ"ש נוהגים בזה לאחר הנישואין, אבל שכבר (?) נהג מאיזה סיבה שתהי' בזה עד עתה, צ"ע למה לו לבטל מנהגו... עכלה"ק.

ולכאורה לפי"ז יש להעיר ממה שנדפס בס' שמועות וסיפורים ח"ג ע' 321 וז"ל: האדמו"ר הרשב"ב צוה שכל הבחורים בליובאוויטש יסירו את האבנט. [זאין לומר שכיון שהי' להם התרה בפני ג', אז כמ"ש אד"ש בהמכתב זה מותר, לפי שבהמכתב כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א דין זה באופן בדיעבד - היינו שבאמת אין לבטל מנהגו ואם כבר כ"טל אז צ"ל התרה בפני שלשה].

יוסף יצחק לו

ש י ח ו ת

ח. בגליון ט (קנח) שאלתי על מה שנתבאר בהתוועדות דש"פ חיל שרה ש.ז. עמש"כ דלאחר ש"אחיל' ואמה אמרו תשב הנערה אתנו ימים או עשור", אז אליעזר אמר אל תאחרו אתי, וה' הצליח דרכי וכו', ולאח"ז הם אמרו, "נקרא לנערה ונשאלה את פי", והקשה בהתוועדות דצלה"כ: "ווי קומט עס אז "אחיל' ואמה" האבן ניט געבעטן אז רבקה זאל איבערווארטן די ז' ימי אכילות, נאך מיתת בתואל?

ותירץ, מיטן זאגן "וה' הצליח דרכי" האט אליעזר געמיינט די איבער נאטירלעכע הצלחה ומהירות אין זיין דרך, ווי רש"י איז מפרש עה"פ ואבא היום - היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הדרך, ולכן מכיון שאחיל' ואמה ראו שנעשה לו נס, א"כ מובן שרצונו של הקב"ה שהשידוך של יצחק ורבקה יהי' תומ"י ולכן לא עיכבו אותו. ע"כ.

מובן מהנ"ל, דכשאמרו "נקרא לנערה ונשאלה את פי", כבר הסכימו לעצם השידוך, כי זה הי' לאחר שאליעזר אמר וה' הצליח את דרכי וכו'.

ולכאורה, צלה"ב איך זה מתאים עם מש"כ בלקו"ש ח"י חיי שרה (ב), דמבואר, דלאחר שאליעזר סירב להסכים לסדר הנהוג והמקובל (להמתין שנה), והוסיף דבר חדש, מובן שזה מטיל ספק

של בתואל, ולכן, משום זה, הסכימו שתלך היום, אם רבקה תסכים.

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

ט. בהתוועדות די"ט כסלו ש.ז. הוזכר מ"ש "ובית עשו לקש" דכאמת נשארים במציאות אלא שמסיעים לבית יוסף ע"ד ועמדו זרם ורען צאנם וגו', ולכאורה הרי כתוב שם אח"כ "ודלקו ברה ואכלום ולא יהי' שריד לבית עשו וגו'" אי"כ מהו הכוונה שנשארים במציאות?

ש.ז.ב.

י. בשיחת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון הנחת הת' סכ"ג: אין דעם ענין פון "משיחה" איז א חילוק צווישן א מלך כפשוטו, בזמן הנית, און א נשיא בזמן הגלות. א מלך כפשוטו דארף מען מושך זיין בגשמיות - מיט בוימל כפשוטו. מען קען דאס ניט פארבליטן אויף אנדער ענינים גשמיים, ועאכו"כ ניט אויף ענינים רוחניים. משא"כ א נשיא בזמן הגלות, איז אע"פ אז דאס איז אן ענין פון מלך, פונדעסטוועגן איז ניטא קיין ענין פון משיחה בגשמיות...

נאר דער ענין המשיחה ביי א נשיא בזמן הגלות איז אנדערע זאכן - אין די עניני הנשיאות שלו. - וע"ד ההלכה כלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן.

ומבאר שם עד"ז בנוגע נשיאות אדנ"ע: "עבודתה" בנוגע לנשיאות כבנדו"ד - איז זאגן חסידות. עי"ש.

יש להעיר עד"ז מירושלמי מגילה פ"א ה"י בסופה: כמה הוא (כהן בזמן בית שני ואף בבית ראשון משנגנז שמן המשחה - קרבן העדה שם במשנה) מתמנה, רבנן דקיסרין בשם ר' חייא בר יוסף בפה (שאומרין לו לך עבוד - פני משה שם). אמר ר' זעירה הדא אמרה ששמנין זקנים בפה.

ב. בשיחת ש"פ חיי שרה הנחת הת' סכ"ט נתבאר דמשיחת מלך יכול להיות גם בחיי אביו המלך, אלא שמשיחה זו היא באופן שתחול לאחר מיתה האב. וכמו שמצינו בשלמה שמשיחתו היתה בחיי דוד.

ובס"ל שם מבאר שעפ"ז יובן הסיפור (סה"מ תשי" ע' 163) שהצ"צ משך "בפך השמן הרוחני" את כ"ק אדמו"ר מהר"ש ונכדו אדנ"ע - דלכאו' הרי "אין מלכות נוגעת בחברתה"?

והביאור בזה דמשיחתם היתה באופן שתחול אח"כ בעת התחלת נשיאותם. עי"ש בארוכה.

אבל עפ"ז לכאו' ה' צריך להיות שהתחלת נשיאות אדנ"ע

יתחיל מיד לאחר הסתלקות אביו אדמו"ר מהר"ש, עוד לפני אמירת המאמר (כמבואר בשיחת ש"פ וירא כ"ף חשון הנ"ל)?

ומתוך שאלה זו בהערה שבשוה"ג שם שא"א לומר כן: "שהרי כבן מלך קטן הדין הוא שמחכים עד שיגדל. וכמוכן גם מפשט מאחז"ל (יומא לח, ב) עה"פ "וזרח השמש ובא השמש" - "אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא (היינו שנו"ל) צדיק כמותו", שהכוונה בזה הוא לא שתיכף מ"שבברא" (שנו"ל) התחיל נשיאותו, כ"א כשיגדל. עכ"ל.

ולכאו' עדיין ילה"ב כיון דאדנ"ע ה' גדול וגם ראוי לנשיאות בעת הסתלקות אביו (אדמו"ר מהר"ש) הרי הוצרך ליעשות נשיא מיד, שהרי נמשך כבר ע"י הצ"צ?

וי"ל בכ"ז: זה שמביא בהערה "כדמוכח מהדין דבן מלך קטן מחכים לו עד שיגדל" לנדו"ד (נשיאות אדנ"ע) הוא, להביא הוכחה שנשיא לא נעשה בפועל מיד כשנו"ל, וכן לא אח"כ, כ"א בשעת שישבו קבלת המלכות, הנהגת הנשיאות שלו, וכמבואר בארוכה בהשיחה דש"פ הנ"ל,

ומבואר בשיחת ש"פ וירא הנ"ל (ונעתק חלקו לעיל בהערה א) שמשיחה בזמן הגלות אינה משיחה בגשמיות (כמו שהיתה בזמן הבית), והמשיחה בזמן הגלות הוא (בלשון השיחה דש"פ וירא שם): "עניני הנשיאות שלו", ו"עבודתן מחנכתן".

ומזה מובן בפשטות שגם משיחת אדנ"ע ע"י הצ"צ אינו כמו משיחת המלך בזמן הבית בשמן המשחה.

ולכן, משיחת אדנ"ע בחיי הצ"צ אינו פועל שתחול הנשיאות מיד לאחר הסתלקות אביו (אדמו"ר מהר"ש), כ"א לאחר "שעשה עבודה" כתור נשיא, ובנדו"ד - אמירת מאמר דא"ח (וזהו"ע "עבודתן מחנכתן" בנדו"ד), ואז חל עליו משיחת הצ"צ.

ג. בהמשך לכל הנ"ל יש להעיר ממ"ש בס' השיחות תשי"ב ע' 97: "ווי עס איז ידוע איז פון יאר תקפ"ג געווען בבחי' שני מלכים משתמשים בכתר אחד, באר ווייל דער צמח צדק איז געווען א חכם גדול איז ניט געווען קענטיק זיין נשיאות בפרהסיא".

ולכאו' איך זה מתאים עם הנ"ל ש"אין מלכות נוגעת בחברתה", וגם, הרי "דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור" (וראה שיחת ש"פ ויצא ס"ב). ובלקו"ש ח"ה ע' 373: איך האב אמאל געפרעגט ביי כ"ק מו"ח אדמו"ר, ווי דער צ"צ האט זיך געפירט אין א געוויסן ענין בחיי דעם מיטעלן רבי'ן (כלידוע אז דער מיטעלער רבי און דער צ"צ האבן געהאט באזונדערע סגנונים אין חסידות און באזונדערע דרכים אין עבודה) האט מיר דער רבי אויף דעם געענפערט. וואס רעטסטו? דעמאלט איז דאך דער מיטעלער רבי געווען דער נשיא און א נשיא איז

אלינער? עכ"ל.

ואולי כ"ז תלוי במה שהי' בשנת תקפ"ג. ויש לחפש בדברי ימי רבותינו נשיאנו.

ד. בשיחת ש"פ ויצא, י"א כסלו הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א שמספר הפרקים בש"ס הם תקכ"ד וידוע הרמזים והגימטריאות שיש בזה.

ובגליון הקודם (יא קס)) הערה י"ח העיר הרב לוי"צ ר. מכמה ספרי אחרונים הדנים בזה.

ז"ע ראיתי בהנחת הת' דש"פ הנ"ל (ס"ו) ונסמן שם לס' מאורי אור (ספר שמואל כמ"פ בדא"ח) מע' תלמוד בבלי, וללקוטי לוי"צ לזח"כ ע' קנד.

וכ' במאו"א שם: תלמוד בבלי גי' תקכד פרקים שבתלמוד בבלי. עיי"ש.

הרב י. גאלדבערג
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

יא. הוספות למ"מ - תו"א פ' וישב.

כז, ב כמ"ש בזהר הקדוש: פ' ויגש רי, א. ראה בתורת שמואל מצוה זו - תרמ סעיף כ' ואילך.

אוצר של יראת שמים: ברכות לג, ב. שבת לא, ב.

כז, ג והנה אנחנו מאלמים אלמים: ב' נוסחאות אחרות - בסה"מ תקס"ה ע' צט. וראה בסה"מ - אדה"ז הקצרים ע' יח.

כז, ד כמו שהיו עדיין באצילות: ראה לקו"ש - ט"ו ע' 524.

כח, א שהיו מבררין הנצוצין: ראה לקו"ש - ח"י ע' 119.

כח, ג שיר המעלות: בשינויים בסה"מ - תקס"ה ע' קפד. ראה ד"ה שיר המעלות תשכ"ז.

כט, א לכן ה' פותר חלומות: ראה תו"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף פ"ג ואילך. אוה"ת וישב תתשב, א ואילך, לקו"ש - ט"ו ע' 346.

והן יונקות מן הקדושה: ראה סידור נו, ג. אוה"ת משפטים ע' א' קמא. מצה זו - תר"מ סעי' מז.

כט, ד ישועה מלשון וישע ה' אל הבל: ראה אגה"ק סי' ג.

ש"ע נהורין: ראה לקו"ת נצבים מט, ד.

ל, א שהמלאכים נק' עומדים: ראה לקו"ת נשא כ, ג. שלח

לח, ד. בלק ז, ר. מסעי צא, ג. סה"מ - תקס"ב ע' קיז ואילך - לקו"ש ח"י ע' 383.

ל, ד אבל לע"ל כשיתגלה בחי' סוכ"ע: ראה לקו"ת אמור לה, ב.

ואח"כ הנס ביום מנוחה: ראה לקו"ת צו טז, א.

הרב אהרן חיטריק
- ברוקלין נ.י. -

יב* בלקו"ש פ' וישלח (סעי' ז') מביא מ"ש הרמב"ם (הל' רוצח פי"ב הי"ז) "ולא יתלוה עמהן בדרך" ובהערה 41 כתב וז"ל: בכסף משנה מציין על ב' ההלכות (הל' ז' וח') "בפרק ב' דע"ז". אבל דין זה ד"לא יתלוה עמהן בדרך" לא מצאתיו בעי"ז שם (לפנינו). ולכאורה י"ל דמקורו מב"ר (שם, טו) עה"פ ויאמר לו עשו אציגה נא עמך כו' - "בקש ללותו ולא קבל עליו". אבל משם מוכח רק שחשודין על הגזל... אבל ברמב"ם הובא זה בההלכה שבה מדובר ע"ד שגוים חשודין על שפיכת דמים כו', עכ"ל.

ויש להעיר בזה ג"כ מהך דע"ז טו, ב, זכפי גירסת הרי"ף שם: "ת"ר אין מעמידין בהמה בפונדקיות של עכו"ם... ואין מתייחדין עמהם, ואין מתלוין עמהם בדרך כו'", וכן הוא גירסת הרי"ח שם (עיי"ש מ"ש לגבי כותים, ומוכח מזה דבעכו"ם גרס דאסור).

עוד יש להעיר מהך דמנחות מג, א, "...אין אדם רשאי למכור טלית מצוייצת לעכו"ם עד שיתיר ציציותי מאי טעמא... רב יהודא אמר שמה יתלוה עמו בדרך ויהרגנו" ופירש"י שם וז"ל: שמה יתלוה ישראל עם העכו"ם זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו ציצית ויהרגנו עכ"ל, ועי' ברמב"ם הל' ציצית פ"ג ה"ט שפסק כן, והביא טעם זה דשמה יתלוה עמו בדרך, וכן הוא בשו"ע אדה"ז סי' כ' סעי' ו'.

ובמה שהובא בתחילת השיחה מכ"מ ומשו"ת חוות יאיר דבזה"ז שאני, הנה כס' כף החיים כהל' ציצית שם הביא לגבי דין הנ"ל מ"ש בחי"ש כלל י"א סעי' מ"ב דדין זה ליתא בזה"ז דאינם חשודים על ש"ד, וע"ז כתב בכף החיים דאיתא ואיתא דהא שמענו כמה וכמה פעמים שעשו וגם ביקשו לעשות ר"ל, ודברי חז"ל אינם זזים ממקומם, ע"כ.

ואולי אפ"ל דע"ד המבואר בהשיחה (סעי' י"ג) לפי שיטת רש"י דכשאלו להיכן הולך, הנה מזה גופא מוכחא מילתא שרוצה להזיקו, ולכן גם בזה"ז בכה"ג אסור, עד"ז אפ"ל ג"כ דמזה גופא שהעכו"ם רוצה לקנות טלית כו', מוכח שרוצה להזיק וכו', ולכן אפ"ל דלכו"ע בנדו"ז אסור.

ועל' בשו"ת לב חיים ח"ג סי' א' שנשאל לו אם הרואה טלית או ציצית ביד גוי שהוא מצוייץ כהלכתו שהוא לבוש מישראל, והוא רוצה יותר מכדי דמיו אם יש חיוב ללקוחו מידו, ואת"ל דיותר מכדי דמיו ליכא חיובא, בכדי דמיו אם לוקחים מידו או לא. ולאחר אריכות שם לגבי ס"ת וכו' דאם רוצה להעלותו הרבה מניחין בידו כמבואר בטור יו"ד סי' רפ"א, כתב דבטלית וציצית שאני דאיכא משום סכנה כשמניחו ביד העכו"ם כמבואר במנחות שמא יתלוה עמו בדרך ויהרגנו, וכיון דהו"ע של סכנה חמירא סכנתא מאיסורא וכתב המהרי"ק שורש ד' דכל ספק סכנה אפ"ל כל דהו לא הלכו בו חכמים אלא להחמיר ועשאום כודאי. עכתו"ד.

ולפי הנ"ל דבזה"ז שאני, אלא דמזה גופא דהוא רוצה לקנות יש הוכחה וכו', אפ"ל דבאופן הנ"ל שכבר הוא נמצא ברשותו ע"י שמצאו או גנבו וכו', א"כ ליכא הוכחה כלל דשאני, במילא אפ"ל דשוב ליכא החיוב לפדותו ביותר מכדי דמיו משום סכנה.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

יג* . יש לחקור במי שגזל שמן והדליק בו נרות חנוכה, אם יצא יד"ח.

דמצד אחד י"ל, ע"פ מה שכתבו התוס' במס' שבת נח, סע"א (ד"ה אע"פ) דדבר הנאסר בהנאה חשיב שינוי מעשה. עדי"ז י"ל בנדו"ד: כיון שבשעה שהדליק נאסר השמן בהנאה הרי"ז חשיב כשינוי מעשה, וקני"ל בשינוי מעשה.

ואולי יש להוסיף עוד בזה, כיון דהפתילה והכלי היו שלו מקודם, ורק השמן היא גזולה, נמצא דאין כל המצוה נעשה (באה) בעבירה (והרי"ז ע"ד זה וזה גורם?).

ולאידך י"ל, כיון דסוכ"ס בא לו השמן ע"י עבירה - אינו יוצא יד"ח.

דהנה ידוע מחלוקת האחרונים בפירוש "מצוה הבאה בעבירה", אם הכוונה היא שהמצוה והעבירה באין כאחד. או, כיון ד[המצוה] באה ע"י עבירה הרי"ז נחשב למהב"ע.

וא"כ ה"ה בנדו"ד, כיון שבא לו ע"י עבירה אינו יוצא יד"ח, וא"כ לא נעשה שינוי מעשה בהשמן כיון שאינו נאסר.**

הרב י. גאלדבערג
- ברוקלין נ.י. -

שמדברי הר"ן פסחים דף ז' משמע שבנרות חנוכה לא יצא יד"ח אלא בשמן שלו, שכתב שם לענין נוסח הברכה אם ב"על" או ב"למ"ד", דלכך מברכין "להדליק נר חנוכה" משום שאינו יוצא אלא בשל עצמו כדאמרינן בפ' במה מדליקין דכ"ג צריך לאישתתופי בפריטי. ובמשנה ברורה סימן תרע"ג סק"ב נסתפק בזה וציין להשו"ת שואל ומשיב ח"א מהד"ל סי' שמ"ט. ושם נסתפק בזה שמום דהוי מצוה הבאה בעבירה וחשש להשיטות דגם במצוה דרכנן שייך מצהב"ע ועיין בשו"ע סימן תרמ"ט ס"א. ושם בשו"מ הזכיר סברת התוס' כמסכת שבת דף נ"ח ד"ה אעפ"י שכתבו, דכיון שנאסר בהנאה ע"י כן חשיב שינוי מעשה. ועוד, שאם הדלקה עושה מצוה א"כ בעת שהתחיל להדליק אז הי' עדיין מצוה הבאה בעבירה. וע"ש שמצדד להקל לפמ"ש התוס' בשבת (נ"ח) ד"ה אעפ"י, דדבר הנאסר בהנאה חשיב עי"ז שינוי מעשה, א"כ הכ"נ בשעה שהתחיל להדליק נאסר השמן בהנאה. וע"ע בפסקי תשובה סי' קכ"ט. ובספר ארץ הצבי להגרא"צ תאומים או"ח סימן נ"ב השיג על השו"מ וכתב לחלק בין טומאה לגזילה, דאע"ג דלענין טומאה חשיב שינוי מעשה ע"י שנאסר בהנאה ומתבטל מתורת כלי, אבל לענין גזילה לא הוי שינוי עד שישתנה הדבר בעצם מהותו. וכך משמע מהא דאמרינן בב"ק דף צ"ו בגזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך, והרי נאסר בהנאה וקניא בשינוי מעשה, אלא ודאי דלענין גזילה לא הוי שינוי מעשה בזה שנאסר. ועוד לדבריו תקשי האיך ממעטינן סוכה גזולה בסוכה דף ט', הא עצי סוכה אסורין בהנאה וקניא בשינוי מעשה ע"ש. ועיין תוס' במס' עירובין דף כ"א ד"ה אע"פ לענין משכיר בית ונתנגע דאומר לו הרי שלך לפניך אע"ג דאסור בהנאה ע"ש.

ולמעשה העלה שם בארץ הצבי להקל, משום דנר חנוכה אינו אלא מדרבנן ולכן ל"ש מצוה הבאה בעבירה וכמו במרור גזול שכתב במקו"ח (סימן תנ"ד) דכיון דמרור בזמה"ז אינו אלא מדרבנן, ובדורבנן לא פסול משום מצהב"ע כמו לולב הגזול ביו"ט שני וכ"כ השאג"א, והוא הדין בזה דכשר ויצא יד"ח. וע"ע בספר מקראי קדש סימן כ"א שפקפק בזה. אולם בשד"ח (מערכת מ' כלל ע"ז) כתב, דאפילו להפוסקים דס"ח דבדרבנן לא חיישינן למצהב"ע, מ"מ בנר חנוכה דע"י הדלקה כלה הקרן וא"א לקיים עוד מצות השבת אכירה, לכו"ע פסול. וכ"ש שאין לברך עליו. וכ"כ בשו"ת פרי השדה (ח"ד סני"ג) וע"ע בספר כירור הלכה כאן. ע"כ.

המערכת

(*) שייך למדור נגלה

(**) ראה בס' מצות נר איש וביתו סי' ז' סעי' ט' שכתב

לזכות

הילד ברוך שניאור שיחי
לאורך ימים ושנים טובות
לרגלי הכנסו לבריתו של א"א ע"ה
יום ה' כ"ג כסלו
תהי' שנת גאולת משיח
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת ר' שלמה זלמן חוג' רחל דבורה שיחיו
מנדלסון